

SPRÁVY A RECENZIE

Docent Šimon Marinčák päťdesiatročný

V marci 2021 oslávil riaditeľ Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV a súčasne riaditeľ Centra spirituality Východ – Západ Michala Lacka SJ, vedecko-výskumného pracoviska Teologickej fakulty Trnavskej Univerzity v Trnave, doc. PaedDr. ThDr. Šimon Marinčák, PhD., svoje jubileum.

Š. Marinčák pôsobí najmä v oblasti hudobnovednej slavistiky, venuje sa liturgickému a liturgicko-historickému výskumu. Výsledky jeho výskumu sa prijímajú v slovenskej i medzinárodnej vedeckej societe ako od jedného z mála publikačne úspešných slovenských pokračovateľov liturgistickej školy, ktorú úspešne prezentuje vďaka svojej štúdiu na Pápežskom východnom ústave (Pontificio Istituto Orientale) v Ríme. Vďaka dvojici svetových priekopníkov a uznávaných odborníkov (Róbert Taft a Míguel Arranz) sa Š. Marinčák zaraďuje k odborníkom v tejto oblasti. Po absolvovaní Gréckokatolíckej teologickej fakulty UPJŠ (dnešnej Prešovskej univerzity) v Prešove, pokračoval v postgraduálnych štúdiách na Pápežskom východnom inštitúte v Ríme. Z tohto obdobia pochádzajú aj jeho prvé knižné práce s tematikou veľkomoravskou (Sv. Demeter Solúnsky – 1997), v spoluautorstve s dnešným arcibiskupom Cyrilom Vasilom SJ a hudobnou tematikou (Kapitoly z dejín byzantskej hudby – 1998). Rímske štúdiá ukončil roku 2003 doktorátom (The structure of Byzantine „Orthros“ according to the 14th century „Taxis tón akolouthiôn“ musical manuscripts), no už počas toto obdobia vyučoval v USA. V rokoch 2001–2005 pôsobil na svojej alma mater v Prešove. V roku 2002 získal na Katolíckej univerzite v Ružomberku titul doktora pedagogiky (PaedDr.). Od roku 2003 pôsobí v Centre Spirituality Východ – Západ Michala Lacka SJ v Košiciach, vedeckovýskumnom pracovisku Teologickej fakulty Trnavskej univerzity, najskôr bol vedeckým pracovníkom a od roku 2011 aj jeho riaditeľom. V roku 2014 sa habilitoval na Univerzite Palackého v Olomouci. V rámci svojho pôsobenia na Trnavskej univerzite zastával v rokoch 2015–2019 funkciu prorektora pre vonkajšie vzťahy a spoluprácu. Jeho jazyková vybavenosť ho predurčila na túto rolu. V priebehu posledných dvadsiatich rokov nielen participoval, ale aj zorganizoval viacero vedeckých konferencií a sympózií, a do tlače autorsky či edične pripravil niekoľko publikácií, vrátane monografických prác, zborníkov z konferen-

cií a prekladov rozličných textov najmä z dejín liturgie a liturgickej tradície byzantského obradu.

Je členom redakčných rád odborných časopisov *Slavica Slovaca* a *Culturologica Slovaca*, ako aj členom medzinárodných spoločností, napríklad Medzinárodnej spoločnosti pre pravoslávnu cirkevnú hudbu s ústredím vo fínskom Joensuu alebo v Spoločnosti pre východnú liturgiu (Society for Eastern Liturgy – SOL), kde pôsobí ako tajomník.

Od 1. novembra 2019 prevzal vedenie Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV a snaží sa pokračovať na neľahkej ceste rozvíjania slovenskej slavistiky. V slavistickej vedeckovýskumnej organizácii v SAV sa venuje výskumu byzantskej liturgickej i širšej bohoslužobnej, konfesionalnej a kultúrno-religióznej tradícii v slovenskom prostredí s presahmi do neslovanského kontextu. Po nastúpení do pozície riaditeľa v SÚJS SAV v novembri 2019 začal intenzívnejšie pôsobiť aj v slavisticky orientovaných vedeckovýskumných projektoch, napríklad aj pri príprave vydání dvoch zväzkov edície *Monumenta byzantino-slavica et latina Slovaciae*.

Docentovi Šimonovi Marinčákovi treba pri práci v oblasti odkrývania zákutí byzantskej hudby na Slovensku zaželať veľa úspechov a v oblasti slovenskej slavistickej vedy aj vytrvalosť v napĺňaní slavistického výskumného programu, ktorý tvorí výskumno-ideovú os slovenskej slavistiky založenej na výskume vzťahov slovenského jazyka a kultúry k iným slovanským i neslovanským jazykom a kultúram.

Na záver sa ako jeden z jeho prvých študentov dovoľím podeliť so zistením, že doc. Š. Marinčák dokáže nadchnúť svojich poslucháčov a svojich študentov k akademickej práci a podeliť sa o poklady poznania svojho odboru.

Mnogaja ljeta – Mnoho rokov!

Daniel Černý

Odišla výrazná osobnosť slovenskej ukrajinstiky

Dňa 26. februára 2021 sme sa dozvedeli smutnú správu, že vo veku nedožitých deväťdesiatich druhých narodenín náhle zomrela **doc. PhDr. Zuzana HanuděPová, CSc.**, významná slovenská dialektologička, ukrajinstka a vyso-

koškolská učiteľka, ktorá celý svoj život venovala budovaní a rozvoju slovenskej ukrajinistiky na Filozofickej fakulte v Prešove Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (09.06.1929 – 26.02.2021). Patrí k predstaviteľom prvej povojnovej generácie slovenských jazykovedcov, ktorí získali vysokoškolské vzdelanie na univerzite v bývalom Sovietskom zväze.

Po maturite na Ruskom gymnáziu v Humennom (1951) sa zapísala na štúdium ruského jazyka a literatúry na Univerzite Komenského v Bratislave. Po úspešnom absolvovaní prvého ročníka bola vyslaná na vysokoškolské štúdium rusistiky a ukrajinistiky na Odeskú štátnu univerzitu I. I. Mečnikova v Odesse (1952–1959). Na novozriadenú Katedru ukrajinského jazyka a literatúry FF UPJŠ nastúpila v júni 1960, kde nepretržite pôsobila až do odchodu do dôchodku v roku 1990. Neskôr krátko prednášala na Katedre slovanskej filológie Univerzity Mateja Belu v Banskej Bystrici (1998–2003).

Za významný medzník v jej curriculum vitae pokladáme externú formu vedeckej aspirantúry (1974–1980) v odbore ukrajinský jazyk pod vedením známeho užhorodského ukrajinistu a slavistu prof. J. O. Dzdzdzivského, DrSc. Tento významný ukrajinský dialektológ jej odporučil, aby sa zamerala na výskum ukrajinských (rusínskych, lemkovských) nárečí na východnom Slovensku. Výsledkom tohto štúdia bolo vydanie štyroch zväzkov lingvistického atlasu pod názvom Лінгвістичний атлас українських говорів східної Словаччини (I. 1981, II. 1989, III. 2001, IV. 2010), čím sa pani docenta podstatnou mierou zaslúžila o poznanie týchto archaických dialektov na severovýchodnom Slovensku, a to z hľadiska slovenskej a ukrajinskej dialektológie, ale aj z hľadiska výskumu jazykových kontaktov v karpatskom jazykovom areáli. Tieto skúsenosti ju neskôr podnietili k rozhodnutiu vydať z pozostalosti životné dielo Vasiľa Lattu (1921–1965) Атлас українських говорів Східної Словаччини, ktoré na vydanie pripravila v spolupráci s I. Ripkom a M. Sopoligom pri príležitosti nedožitých 70. narodenín autora.

Systematické štúdium ukrajinských (rusínskych) nárečí a publikačná činnosť z tejto oblasti jej umožnili zapojiť sa do medzinárodného výskumného projektu Общекарпатский диалектологический атлас s koordinátnym centrom v Inštitúte slavistiky a balkanistiky RAV v Moskve. Na realizácii tohto projektu sa podieľali dialektológovia z akademických a univerzitných centier z Ruska (Moskva), Ukrajiny (Lvov, Užhorod), Moldavska (Kišiňov), Srbska (Belehrad, Nový Sad), Macedónska (Skopje), Maďarska (Budapešť), Slovenska (Bratislava, Prešov), Česka (Brno) a Poľska (Värsava, Krakov). Tento významný medzinárodný projekt bol zameraný na výskum karpaticizmov a balkanizmov v jazykoch a nárečiach karpatského jazykového areálu, ktorý sa realizoval v rozpätí tridsiatich rokov (1973–2003), bol postavený na pevných základoch modernej slovenskej i svetovej dia-

lektológie a jazykovedy, preto vydržal všetky otrasy pri spoločensko-politických zmenách v 90-tych rokoch minulého storočia.

V spolupráci s prof. Dzdzdzivským pokračovala aj po obhajobe svojej dizertačnej práce a v spoluautorstve vydali dve práce z oblasti dejín spisovnej ukrajinčiny: Словник української мови Я. Ф. Головацького (1982) a v roku 1990 takmer neznámu prácu z 18. stor. Граматика Арсенія Коцака. O ich spolupráci, ktorá po rokoch prerástla do úprimného priateľstva, svedčí aj výber z korešpondencie prof. J. Dzdzdzivského a doc. Z. Hanudelovej (2015). In: Ukrajinistika, lingvistika, osobnosti: materiály na výskum dejín ukrajinského jazyka. AFPh UP, Jazykovedný zborník 53. Edit. M. Čizmarová, 2015. Pri príležitosti osemdesiatych narodenín jej bývalí kolegovia, spolupracovníci a žiaci pripravili jubilejný zborník pod názvom Ukrajinistika v slovanskom kontexte na začiatku nového tisícročia. (Edit. M. Čizmarová, 2009).

Na Katedre ukrajinského jazyka a literatúry FF UPJŠ, kde pôsobila plných tridsať rokov (1960–1990), prednášala a viedla semináre zo synchronnej i diachronnej jazykovedy, dialektológie, metodiky vyučovania ukrajinského jazyka a literatúry, zodpovedala za realizáciu pedagogickej praxe na základných a stredných školách s vyučovacím jazykom ukrajinským, viedla diplomové práce, bola školiteľkou doktorandských prác, členkou komisií na obhajobu dizertačných, habilitačných a inauguračných konaní. Je autorkou alebo spoluautorkou mnohých učebných textov, skrípt, vysokoškolských učebníc a chrestomatíí: celkovo vydala deväť učebníc ukrajinského jazyka pre žiakov stredných škôl, odborných učilíšť a gymnázií. Pod jej vedením vyrástlo niekoľko generácií učiteľov a odborných pracovníkov v oblasti slovenskej ukrajinistiky. Bola svedomitou pracovníčkou, zapálenou a talentovanou dialektologičkou a jazykovedkyňou, výbornou znalkyňou ukrajinských (rusínskych) nárečí na severovýchodnom Slovensku, ale aj dobrou a láskavou vysokoškolskou učiteľkou. Ťažko sa vyrovnávala so zmenami v 90-tych rokoch, ktoré viedli k obmedzeniu ukrajinistiky a k etablovaní rusínskeho jazyka a rusinistiky ako nového slovanského mikrojazyka východoslovanského pôvodu. Postupne prijímala tieto zmeny a vyrovnávala sa s nimi, čo napokon viedlo k tomu, že prejavovala záujem o učebnice rusínskeho jazyka a odbornú literatúru z rusinistiky.

S manželom Jánom vychovali dvoch synov Alexandra (chemik) a Jána (lekár), dožila sa štyroch vnúčiek aj pravnučky. Navždy ostane v našich srdciach ako láskavá kolegyňa, milá hositeľka, milovníčka ľudovej kultúry a výborná znalkyňa ukrajinských (rusínskych) nárečí na východnom Slovensku.

ВЪЧНАА ПАМЯТЬ!

Júlia Dudášová

ŽEŇUCHOVÁ, K. (ed.):

Etnolingvistický výskum na Slovensku.

Súčasný stav a perspektívy.

Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2020. 168 s.

Svet etnolingvistického výskumu bol na sklonku minulého roka obohatený o novú publikáciu z produkcie Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV. Recenzovaný zborník štúdií *Etnolingvistický výskum na Slovensku. Súčasný stav a perspektívy* predstavuje výsledky, ktoré sú súčasťou riešenia výskumných úloh projektu grantovej agentúry VEGA *Stav a perspektívy etnolingvistického výskumu na Slovensku* (VEGA 2/0045/17) a projektu MAD *Jazyk a kultúra pod Karpatami z hľadiska aktuálnych slovensko-českých výskumov*.

Zborník je prehľadne rozdelený na jedenásť samostatných štúdií slovenských i zahraničných vedcov, ktorí sa vo svojom odbornom zameraní primárne alebo čiastočne orientujú na lingvistický a etnokultúrny výskum na území Slovenska.

Hlavná zostavovateľka K. Žeňuchová sa v úvodnej štúdií *Etnolingvistické výskumy na Slovensku: vývin perspektívy a úlohy zaoberá zadaním a aktuálnym stavom rozvíjajúceho sa slovenského etnolingvistického výskumu*. Zastavuje sa pritom pri jeho spracovanejších oblastiach, charakterizuje náležitý pramenný materiál, vedecké výstupy, avšak poukazuje aj na nedostatočne rozvinutú sféru, ktoré prirodzene predstavujú priestor pre ďalší výskum. Približuje medzinárodné i národné projekty a podujatia (so zameraním na aktivity v SÚJS SAV), ktoré boli v ostatných rokoch úspešne realizované aj vďaka slovenským vedcom a akademikom. Autorka taktiež apeluje na potrebu jednotného vedeckého programu, ktorý má priestor oprieť sa o paradigmy poľskej a ruskej etnolingvistickej školy a nevyhnutnosť pokračovania parciálnych výskumov.

Štúdia K. Dudovej *Participácia slovenskej etnolingvistiky na medzinárodných výskumoch európskeho jazykového obrazu sveta* pracuje s pojmom jazykový obraz sveta, pričom sa sústreďuje na oblasť kognitívnej etnolingvistiky. Dôraz kladie na význam pokračovania medzinárodného výskumu jazykového obrazu sveta a spracúvania axiologických pojmov. Pútať to deklaruje na príklade slovenských hesiel, ktoré už boli zaradené do medzinárodných výskumov EUROJOS. Taktiež predostiera atraktivitu a význam tohto odvetvia lingvistiky pre vysokoškolských študentov, ktoré má svoje pevné miesto v študijnom programe Katedry slovenského jazyka a literatúry FF UKF v Nitre.

M. Valencovová, predstaviteľka moskovskej etnolingvistickej školy, upriamuje vo svojej štúdií *Súčasný terénne výskumy ruských etnolingvistov na Slovensku a otázka*

dynamiky hodnotenia a hodnôt pohľad na axiologické konštanty a ich metamorfózy. Výbrané príklady sú podložené „živým“ pramenným materiálom, ktorý je výsledkom systematického terénneho výskumu vo vybraných oblastiach Slovenska.

Metaforická projekcia cnosti v slovenskom jazyku z pohľadu etnolingvistiky autora L. Gábora prináša analýzu kognitívneho obrazu lexémy cnosť. Dozvedáme sa o etymológii a významoch tohto axiologického pojmu. Následne sa autor venuje jeho metaforickému využitiu, ktoré štruktúruje do viacerých tematických kategórií. Tie sú dokladované početnými príkladmi z databázy SNK.

S. Kmecová v príspevku *Domov sú ruky, na ktorých smieš plakať... Obraz domu a domova v slovenskom a slovinskom jazyku* porovnáva vnímanie pojmu domu a domova v dvoch slovanských jazykoch. Tento kľúčový pojem a s ním spojené atribúty sú čitateľovi predstavené s jeho pozitívnymi i negatívnymi konotáciami, ktoré sú dôsledne podložené paralelami z oboch jazykov.

V spoločnom príspevku P. Žeňucha a M. A. Strýčkovej *Z problematiky aktuálnych etnolingvistických výskumov byzantsko-slovanskej tradície na Slovensku* je ústredným predmetom záujmu jazyk ako hlavný zdroj poznania so zreteľom na výskum písomnej kultúry a duchovnej tradície späté s byzantským prostredím na území Slovenska. Autori pripomínajú dôležitosť komplexnosti a komplementárnosti interdisciplinárneho bádania. Podrobnejšie približujú vybrané ustálené termíny a pojmy z liturgickej praxe byzantsko-slovanskeho obradu. Pri jednotlivých lexémach môžeme okrem iného nájsť aj ich rozličné sémantické posuny, ktoré vyplývajú zo skúmania paralelných latinsko-cirkevno-slovanských textov z prostredia Slovenska.

Na oblasť terminológie sa zameriava aj M. Vašíček so štúdiou *Názy častí vozu a koňského zápahu v nářečích Rusínů východního Slovenska*. Spracúva špecifickú oblasť na základe získaného materiálu z viac než päťdesiatich rusínskych obcí na východnom Slovensku a lexikálnych databáz. Jednotlivé lexémy sú vysvetlené, zadané a doplnené je ich geografický výskyt a pôvod. Doplnený je taktiež ich český ekvivalent.

V rámci lexikálnych systémov karpatorusínskych nářečí prináša D. Vašíčková štúdiu *Некоторые случаи полисемии и омонимии в карпаторусинских говорах (на примере названий бабочек)*. Na príkladoch pomenovaní motýľov vo vymedzenom nářečovom areáli autorka analyzuje polysémické a homonymické vzťahy. Výsledky svojho výskumu hodnotí na úrovni vnútorných vzťahov v rámci nářečia jednej lokality, ale aj na úrovni medzidialektných vzťahov v porovnaní so susednými a geograficky vzdialenejšími nářečovými lokalitami.

Príspevok M. Zakrzewskiej-Verdugo *Sfera nadprzyrodzona w NJPJO na pozimie średnio zaawansowanym* ponúka sondu do priprav vysokoškolských skript poľského jazyka pre študentov vyšších ročníkov odboru stredoe-

urópske štúdiá (so zameraním na poľský jazyk a kultúru) na Katedre slovanských jazykov FiF UK v Bratislave¹. V štúdií zvolila oblasť nadprirodzena potrebnú pre vznik kapitoly o náboženstve a viere. Autorka deklaruje význam etnolingvistikého výskumu v jeho azda jednej z najpraktickejších rovín. Predstavuje spôsob a špecifická výberu adekvátnej slovnej zásoby pre stredne pokročilých z verejne dostupných frekvenčných zoznamov slov z databázy Wikisłownik.

Rozširujúci prvok v zborníku predstavujú prehľadové štúdie zamerané na úspešne sa rozvíjajúci etnolingvistický výskum v Slovinsku a Srbsku. V kontexte problematiky recenzovanej publikácie ide o vhodné príklady na ceste k budovaniu systematických etnolingvistických výskumov na Slovensku. Ide konkrétne o príspevok S. Vojtechovej Poklač s názvom *Materiálová a pramenná báza etnolingvistických výskumov v Slovinsku*, kde autorka predstavuje prierez širokým spektrom odbornej literatúry zameranej na metodologické a teoretické východiská etnolingvistických výskumov v Slovinsku. Záber predstaveného materiálu mapuje počiatky záujmu o problematiku spojenú s týmto jazykovedným smerom, približuje dôležité publikácie vzťahujúce sa na frazeologické i zberateľské výskumy (s dôrazom na preferovanú oblasť záujmu).

Štúdiá *Развој етнолингвистике у Србији с посебним освртом на научни рад Дејана Ајдачића* K. Đorđević poukazuje na úspešne sa rozvíjajúcu paradigmu etnolingvistiky v Srbsku, kde sa postupne kreuje srbské centrum pre etnolingvistický výskum, ktoré otvára široké možnosti perspektív. Autorka sa zamerala na opis postupného procesu rozvoja etnolingvistických výskumov v Srbsku, pričom za medzník považuje rok 1996, keď vyšlo prvé číslo ročenky Kodovi slovenských kultúra a štyri monografické práce venované problematike etnolingvistiky. Dôležitú úlohu v rozvoji tejto oblasti pripísala taktiež individuálnemu úsiliu a vedeckého prínosu Lj. Radenkoviča a D. Ajdačiča a ich spolupracovníkov. Štúdiá taktiež ponúka vyčerpávajúci bibliografický prehľad srbskej etnolingvistiky.

Autorom možno na záver poďakovať za cenný prínos ich vedeckého pôsobenia pre oblasť etnolingvistiky. Publikácia svojim obsahom poukazuje na pestrosť a možnosti, ktoré takéto skúmanie ponúka. Apeluje taktiež na plnenie stanovených úloh, nadväzovanie na úspešné projekty, medzinárodnú spoluprácu a potrebu rozširovania etnolingvistikého výskumu pre ďalší kontinuálny rozvoj tejto oblasti na Slovensku.

Paulína Polgáryová

SILVIA TOSCANO: Ján Hollý (1785-1849), cantore di Cirillo e Metodjo. Roma: Lithos, 2020, 157 s. ISBN 978-88-89604-98-4.

Silvia Toscano, výskumníčka a pedagogička v odbore slavistika na rímskej univerzite Sapienza obrátila svoju pozornosť na cyrilo-metodskú problematiku a konkrétne spôsob, akým sa s ňou vysporiadal jeden z najväčších slovenských romantických básnikov Ján Hollý. Kniha vyšla v roku 2020 vo vydavateľstve Lithos v Ríme.

V úvode autorka predstavuje dôvody, pre ktoré siahla po preklade a rozbere diela Cyrilometodiáda a definuje svoj metodologický prístup, ktorým pristupuje k analýze a kontextualizácii diela. Základom pre kontextualizáciu bola nielen poéma Svätopluk, ale aj Talianska a Moravská legenda. Je potrebné poznamenať, že sa autorka pri toponymii a ortografii mien riadila slovenskými variantmi a využívala normalizovaný systém použitý na oficiálnom webovom sídle zlatyfond.sme.sk.

Svoju knihu začína Silvia Toscano podrobným opisom procesu, akým sa vyvíjala spisovná slovenčina od úplného začiatku, cez Bernoláka, Štúra až po Hodžu a Hatálu. Veľmi dobre sa orientuje v slovenskej historiografii a pozná aj všetky základné diela, ktoré sú v procese vývinu spisovnej slovenčiny kľúčové. V tejto kapitole je teda uvedený ucelený a detailný prehľad jazyka, jednotlivých diel a ich autorov vrátane podstatných biografických údajov.

Druhá kapitola knihy je venovaná životu Jána Hollého a analýzám diel Svätopluk a Cirillo-Metodiada. Z oboch diel uvádza ukážky v origináli aj s paralelným prekladom. Samotná analýza je skôr obsahová, ale nevyhýba sa ani lingvistickým poznámkam. Je veľmi potešujúce, že analýza oboch diel sa neobmedzuje len na opis historických udalostí, ako ich diela zachytávajú, ale Toscano každú tematickú skupinu umiestňuje do historického kontextu Hollého doby v línii vývinu slovenskej národnej identity a jazyka, ktorá chronologicky presahuje 18. storočie.

Po ukončení analytickej časti Toscano uvádza svoje preklady. Prvým je preklad Hollého „Životopisu svätých Cirilla a Metóda slovenských blahozvestov“, ďalej vybrané verše zo Svätopluka a Cirillo-Metodiady. Preklady sú uvedené v modernej taliančine a prekladateľka sa pokúša vcelku úspešne reflektovať poetický charakter textu.

Nasleduje preklad zápisu stretnutia Izmaila Sreznevského s Jánom Hollým, po ktorom sa autorka podrobne venuje Talianskej (Vita cum translatione S. Clementis) a Moravskej legende. Podobne ako pri dielach Svätopluk a Cirillo-Metodiada, aj v tomto prípade Toscano uvádza detailný prehľad vzniku diela s jeho dobovou kontextualizáciou. Kniha je ukončená prekladmi obidvoch legend.

Kniha autorky Silvie Toscano je spracovaná na vysokej odbornej a vedeckej úrovni. Vzhľadom na charakter jej

¹ Ide o prípravu 3. časti vysokoškolských skript *Polski na A* začínajúce od jazykovej úrovne B1 podľa Európskeho referenčného rámca pre jazyky.

vnútorného členenia ideálne napĺňa aj požiadavky didaktického charakteru a obsahovo ponúka všetky esenciálne údaje potrebné pre pochopenie významu diela nielen z hľadiska jeho esteticko-umeleckej roviny, ale aj z hľadiska miesta v budovaní slovenskej národnej identity a vytvárania normovaného spisovného jazyka. Kniha kompaktným spôsobom ponúka talianskemu čitateľovi detailný pohľad na národno-kultúrny vývin Slovenska, jej vydanie sa teda dá považovať za významný počin zviditeľňovania vkladu slovenskej kultúry do spoločného európskeho kultúrneho dedičstva a civilizácie.

Šimon Marinčák

**KAČALA, J. – PISARČÍKOVÁ, M. – POVAŽAJ, M.:
Krátky slovník slovenského jazyka. Piate,
doplnené a upravené vydanie.**

Martin: Matica slovenská, 2020. 960 s.
ISBN 978-80-8128-261

Autorský kolektív známych slovenských jazykovedcov pripravil spoločensky veľmi dôležité, pre jazyko-komunikačnú prax priam neodmysliteľné dielo s (už) ustáleným a známym názvom *Krátky slovník slovenského jazyka* (piate, doplnené a upravené vydanie; ďalej aj KSSJ); je to najnovšie slovenské lexikografické dielo, ktoré autori predkladajú verejnosti „ako odborný opis slovnej zásoby súčasnej spisovnej slovenčiny...“, pričom „...ide o typ výkladového slovníka normatívneho rázu, ktoré by pri ruke mal mať... každý aktívny používateľ slovenského jazyka“ (s. 7).

Uvedené lexikografické dielo je výsledkom viacročnej, na čas náročnej vedeckovýskumnej práce troch popredných jazykovedcov slovakistov, konkrétne Jána Kačalu, Márie Pisarčíkovej a Mateja Považaja, ktorí piate vydanie funkčne a systémovo doplnili, upravili a pripravili na vydanie. Na časovo kontinuálnom, postupnom spracúvaní slovníkových častí predchádzajúcich slovníkov, teda na ich ťažiskovom priestore, vedeckovýskumne participovali Ján Doruľa, Ján Kačala, Marta Marsinová, Ivan Masár, Štefan Michalus, Štefan Peciar, Mária Pisarčíková, Matej Považaj, Viera Slivková, Elena Smiešková, Eva Tibenská, Milan Urbančok. Nový KSSJ je teda systémovo i vecne spätý s predchádzajúcimi spracovaniami a vydaniaми slovníkov slovenského jazyka; mám tu na mysli predovšetkým šesťzväzkový Slovník slovenského jazyka (uzuálne známy ako Peciarov slovník) a nasledujúce krátke slovníky, ktoré vznikali postupne počnúc 80. rokmi 20. storočia, keď sa kolektívy lexikografov Jazykovedného ústavu E. Štúra SAV v Bratislave rozhodli pokračovať vo výskumoch lexiky slovenčiny aj naďalej. V súvislosti

s uvedenou kontinuitou je dôležité si uvedomiť, že ona bola i je udržiavaná ustavičným sledovaním komunikačného pohybu slovenských slov v diferencovaných sociálno-komunikačných prostrediach najmä so zreteľom na ich časové a kauzálne podmienky vzniku. Vecne poznamenávam, že v predchádzajúcich vydaniach KSSJ autori premyslene a pohotovo zužitkovali podnecujúce a súhlasné ohlasy či pripomienky odborníkov i bežných používateľov slovenského spisovného jazyka smerujúce na prvý šesťzväzkový slovník, a tak postupne nahromadené skúsenosti a poznatky koncentrovane využívali v nasledujúcich vydaniach krátkych slovníkov. Takouto teoreticko-metodologickou koncepciou pokračovali J. Kačala, M. Pisarčíková a M. Považaj v príprave najnovšieho 5. vydania. Pravda, to je iba jedna strana sledovanej veci; iná, rovnako dôležitá či azda najdôležitejšia a najnáročnejšia je systematické a systémové sledovanie a následne reagovanie (vyhodnocovaním či prehodnocovaním) na predchádzajúci a rovnako aj súčasný spoločenský status slovenského jazyka, osobitne jeho slovnej zásoby v oficiálnych i neoficiálnych komunikačných zónach (prostrediach). Toto zdôrazňujem predovšetkým z toho dôvodu, že v tom bolo ťažisko rozhodnutia jeho autorov – pripraviť a vydať 5. vydanie KSSJ. Vyššie spomínaná autorská trojica to jednoznačne zvládla, o čom sa používateľa najnovšieho slovníka môžu presvedčiť. Za jeden zo zlomových časových úsekov, na ktorý slovná zásoba slovenčiny spočiatku (potenciálne) nebola pripravená, čo je prirodzený jav každého preberajúceho či aplikačne reagujúceho jazyka, bol spočiatku miernejší, no postupne razantnejší nástup elektronickej komunikácie. Na základe dokladových slovných príkladov, ktoré čitateľ v knihe nájde vedno s ich výstižne a vecne koncipovanými výkladmi, možno konštatovať, že slovenčina – predovšetkým jej spisovná forma – tento evidentne prínosný a z medzinárodného komunikačného zreteľa nevyhnutný proces veľmi dobre zvládla. Na týchto miestach nového slovníka autori zdôrazňujú spätosť (sic) sledovaných a postupne prechádzajúcich slov z neslovenského prostredia do slovenského s najnovšími výsledkami slovakistiky v oblasti lexikológie, slovotvorby – derivatológie, gramatiky a štylistiky, v oblasti nárečového a sociolingvistickeho výskumu. Vo výslovnostných a pravopisných javoch sa opierali o oficiálne kodifikačné príručky – Pravidlá slovenskej výslovnosti od Ábela Kráľa a o najnovšie Pravidlá slovenského pravopisu (1991).

Súčasnne s výskumom slovnej zásoby, konkrétne s jej excerpciou, zhromažďovaním, triedením, analýzou a usporiadaním lexikálnych jednotiek do priestoru abecedných paradigiem sa pozornosť autorov sústredila na jeden z centrálnych procesov ich práce – na vymedzenie *normatívneho* statusu lexém, teda na vymedzenie miesta v systéme slovnej zásoby spisovnej slovenčiny v ich komplexnej podobe – v gramatickej, slovotvornej a výslovnostnej, čo, pravdaže, súvisí aj s jednoznačným vymedzením ich štýlovej či štylistickej kvalifikácie.

Na komplexnejšie uchopenie koncepcie významu i zmyslu tohto najviac pre jazykovo-komunikačnú prax (sic) potrebného diela je nutné aspoň informačnou skratkou reagovať či pristaviť sa na miestach, ktoré tvoria jeho *raison d'être*. Z druhej strany si uvedomujem, že KSSJ je abecedne a systémovo usporiadaná množina slov s presným i prísnyim vymedzením ich štruktúrnej povahy a rovnako je výsledkom odbornej práce uznávaných lexikografov (súvedne aj lexikológov); uvádzam to preto, lebo (konštatujem to významovo priezračne) v slovníku je všetko to, čo v ňom má byť a je na správnom mieste, teda bez rušivých alebo nedobre analyzovaných jednotiek. Ani po dlhšom pozornom čítaní slovníkovej časti (okolo 70 tisíc heslových slov) som nenašiel polemicky vyznievajúce či vecne neopodstatnené javy, ktoré by si vyžadovali potenciálnu korekciu. Preto v nasledujúcich častiach tohto recenzného textu sa sústredím predovšetkým na tie miesta slovníka, ktoré treba vnímať ako teoreticko-metodologické a praxeologicky orientované informácie pre jeho používateľa s cieľom rýchlejšie a bezproblémovo pochopiť a rovnako aj uchopiť to najdôležitejšie – význam i zmysel (sústrediac sa na význam často nám uniká zmysel) jednotlivých slovenských slov a ich štruktúr a rovnako aj celkovej stavebnej štruktúry slovníka.

Najnovší jednozväzkový výkladový slovník (platí to aj pre jeho predchodcov) má oproti viaczväzkovému okrem iných výhod jednu nepochybne najdôležitejšiu výhodu – je to ponuka maxima najdôležitejších, najfrekvencovanejších, teda v praxi najpoužívanejších jednoslovných informácií, ktoré dovedna tvoria jadro slovnjej zásoby nášho národného jazyka na – oproti viaczväzkovému – oveľa menšej ploche – toto je nesporná praktická, časovo-priestorová výhoda pre jeho používateľa. Aj preto či azda práve preto má prívlastok *krátky*, informačne nasýtený ako protiklad dlhým či veľkým akademickým viaczväzkovým slovníkom.

Na koncepciu najnovšieho KSSJ autori Ján Kačala, Mária Pisarcíková a Matej Považaj využili skúsenosti a slovníkový materiál 3. vydania, v ktorom boli zachytené dôležité lexikálne javy vyplývajúce zo zásadných spoločensko-kultúrnych zmien po roku 1989. Piate vydanie tak bolo upravené a doplnené dovedna na pätnástich miestach; čitateľ ich nájde v prehľadnej a na pochopenie v primeranej výkladovej podobe na s. 9-10. V predhovore slovníka autori zdôrazňujú motiváciu jeho prípravy a vydania – ňou bolo presvedčenie o nevyhnutnosti nového slovníkoveho diela, ktoré by objektívne, vecne a presvedčivo reflektovalo predovšetkým súčasný (sic) stav spisovného jazyka a rovnako aj jeho foriem či variantov; totiž od obdobia 4. vydania KSSJ po terajšie uplynulo sedemnaásť rokov s príznačne diferencovanými sociálnymi pohybmi, ktoré vyvolali nové spracovanie lexiky najnovšej slovenčiny. Nové doplnky sa týkajú početných nových slov a lexikalizovaných spojení domácej proveniencie, rovnako aj prevzatých, bez ktorých by obraz súčasného stavu spisovnej

slovenčiny bol neúplný či priam neprijateľný; ide o slová takéhoto typu (ilustračne): *animácia, batat(y), biopotravina, blok, diskurz, eurozóna, fejsbuk, notbuk, oskenovať, smartfón, euro, link, gej, mediátor, migrant, florbal, videosignál, zlegálniť*... V súvislosti s tým sa na opačnej strane vynechali zo súčasného jazyka niektoré variantné podoby, napríklad *perečník, bojove, strojove*, zostali iba *peračník, bojovo, strojovo*; doplnili sa nové významy v hesle *akademik – akademici* = vzdelanci pracujúci na univerzitách, doplnil sa význam slova *bodka* s hovorovým príznakom je koniec, je rozhodnuté, slovo *dcéra* sa rozšírilo o význam ekonomického rozmeru v podobe *dcérska spoločnosť, dcérsky podnik*; na s. 14-15 čitateľ nájde viac takýchto prípadov s príslušným zdôvodnením, napríklad v živých spojeniach *minister bez kresla, materská spoločnosť, linka dôvery, nakazii počítač, nasnímať čiarový kód*... V rovine na osi spisovnosť – nespisovnosť sa prehodnotili štýlové a funkčné kvalifikátory, napríklad *randál* sa zo substandardu presunul na kvalifikátor hovorový expresívny, sloveso *utonúť* sa z nesprávneho výrazu dostalo do polohy knižný výraz. Niektoré zmeny sme zaregistrovali v gramatických údajoch, napríklad slovo *erár* má tvar nominatívu plurálu namiesto -y novú systémovú podobu na -e, teda *eráre* podobne ako exempláre, honoráre a i. Akiste z priestorových dôvodov (podobne aj na iných miestach) recenzného textu nemožno uvádzať všetky zmeny, no predsa je tu dôležitá pravopisná zmena v dvoch v praxi frekvencovaných slov – v slove *rezumé* sa spoluhláska s mení na z – *rezumé, rezumovať*, v slove *apartheid* sa vypustilo písmeno h, a tak sa zachytáva v podobe *aparteid – aparteidový*.

Rovnako prehľadným spôsobom autori vysvetlili a viacerými príkladmi podporili ďalšie dôležité údaje, ktoré patria do obsahovo-kompozičného priestoru 5. vydania KSSJ. Tak možno posudzovať vymedzenia *stavby hesla, heslového slova, jeho tvaru, pravopisu, výslovnosti a pôvodu slov*. Heslové slovo uvádzajú v záhlaví hesla či heslovej state v kodifikovanej gramatickej a pravopisnej podobe vysádzané polotučným typom písma; hniezdovacím spôsobom – hniezdovaním, združovaním sa v slovníku spracúvajú a uvádzajú typy odvodených slov, kde sa spravidla vynecháva výklad významu a štýlová charakteristika, pravda, iba vtedy, ak sa odvodené slovo zhoduje so základným heslovým slovom. Po týchto výkladoch nasledujú prehľadné, teoreticko-prakticky orientované *slovnodruhové a gramatické charakteristiky slov, charakteristika lexikálneho významu, typy výkladu významu najčastejšie pomocou výstižného opisu, pomocou synonyma*, pričom „...synonymom sa vykladá taký člen dvojice, radu, ktorý nie je alebo sa nepokladá za základný (s. 27). V súvislosti s *antonymiou* je dôležité poznamenať, že tak ako synonymá ide o lexikálne jednotky používané na doplnenie či zvýraznenie opisu významu základného slova, pričom v oboch prípadoch autori poukazujú na ich funkciu pri vymedzovaní sémantických vzťahov slov. Podobne prehľadným a explikačne dostatočným spôsobom sú spracované otázky *polysémie a členenie významov* lexi-

kálnych jednotiek, ktoré má štruktúrny charakter – nemá teda ľubovoľný, a preto na prvom mieste je vždy uvádzaný ich základný význam a na ďalších miestach odvodené, ale ustálené, lexikalizované významy (s. 29). Osobitné výklady nájdeme v prípadoch *homonym*, ktoré, vychádzajúc z ich primárnej charakteristiky, autori spracúvajú dvojako – v samostatných heslách alebo v rámci jedného hesla. Každá charakteristika či analýza je podporovaná viacerými príkladmi tak, že čitateľ sa v slovníkovej časti bude správne a pohodlne orientovať. Podobne možno konštatovať o *normatívnom a štýlovom hodnotení* lexikálnych prostriedkov, ktoré pomáhajú používateľovi orientovať sa v slovnej zásobe pri výbere vhodného slova a rovnako aj v prípade jeho normatívneho statusu. V súvislosti s *terminológiou* autori upozorňujú na to, že „...slovník môže podať iba obmedzený rozsah informácií o súčasnej veľmi rozvinutej terminológii najrozličnejších odborov“ (s. 35), teda prirodzene nie je náhradou za jednotlivé terminologické slovníky. Na konci informačno-výkladového textového bloku slovníka je stručný a výstižný pohľad na *frazeologizmy*; základným kritériom na ich spracovanie bola frekvencia výskytu ich používania a tematico-štylistická závažnosť súvisiaca s aktuálnosťou na osi zastaranosť – súčasnosť. V slovníku teda nenájdeme okrajové, zastarané a rovnako aj nárečové jednotky, ktoré majú viac-menej okazionalnú platnosť. Praktickou pomocou pri štúdiu a používaní slovníka je dobre zvolený polotučný *typ písma a značky*, ktoré v prehľadnej a komplexnej podobe uzatvárajú úvodnú časť KSSJ.

Piate vydanie *Krátkeho slovníka slovenského jazyka* je moderné lexikografické dielo, v ktorom dominuje odborný opis slovnej zásoby súčasnej spisovnej slovenčiny; sú v ňom najdôležitejšie a v komunikačnej praxi najviac využívané slová prezentované v kondenzovanej, v normatívnej hláskovej a pravopisnej podobe, pričom sa v ňom „...výraznejšie ako doteraz diferencujú spisovné a z druhej strany nespisovné prípadne nesprávne slová a výrazy“. Na záver konštatujem: verím(e), že najnovší *Krátky slovník slovenského jazyka* – 5. vydanie – bude mať (lebo to vychádza z princípu veci) systémové (sic) miesto na každom verejnoprávnom pracovisku počnúc administratívou vlády, parlamentu a končiac samosprávami všetkých stupňov, v každej škole, vo firmách a spoločnostiach, v kultúrnych a masmediálnych inštitúciách, teda všade tam, kde sa komunikuje slovenským spisovným jazykom. Osobitne zdôrazňujem, že toto dielo je nevyhnutne intenzívne využívať najmä v jazykovom vzdelávaní na všetkých stupňoch a úrovniach o to viac, že práve vo všestrannej práci s výkladovým normatívnym slovníkom naše jazykové vzdelávanie zaostáva. Žiaci a študenti – predpokladám – nemajú slovník na školských laviciach, a tak nevedia ho čítať, ani využívať. KSSJ má – synekdochicky – (aj) národnú reprezentatívnu funkciu, rovnako tak, ako ju má slovenský spisovný jazyk.

František Ruščák

Vzácná lexikografická príručka (nielen) pre študentov slavistiky

СТАЛЯНОВА, Н. – КРЕЙЧОВА, Е.: Речник на лингвистичните термини за студенти слависти А–Н. (български език – чешки език – полски език). София: Парадигма, 2019, 142 стр.

СТАЛЯНОВА, Н. – КРЕЙЧОВА, Е.: Речник на лингвистичните термини за студенти слависти О–Я. (български език – чешки език – полски език). София: Парадигма, 2020, 118 стр.

V čase, keď slavistika bojuje o prežitie s novými vednými odbormi (bulharská slavistika nie je žiadnou výnimkou), lexikografický výskum ešte celkom neustrnul. Každý rok vychádzajú lexikografické príručky, ktoré vyplňajú medzery najmä v oblasti dvojazyčných slovníkov (bulharčina a iný slovanský jazyk). Dlhé roky študenti, vysokoškolskí pedagógovia a vedeckí pracovníci pociťovali výrazný nedostatok prekladových, terminologických, tematických a iných dvojazyčných slovníkov.

Na Sofijskej univerzite sv. Klimenta Ochridského vznikla hodnotná príručka zameraná štúdiom v oblasti filologickej vednej disciplíny. V r. 2019 vyšiel prvý zväzok slovníka lingvistických termínov pre študentov slavistiky „Речник на лингвистичните термини за студенти слависти (А–Н)“, a v r. 2020 aj druhý zväzok (О–Я). Slovník je výsledkom riešenia grantových projektov НИС č. 80-10-65/10.04.2019 a 80-10-124/16.04.2020 Sofijskej univerzity sv. Klimenta Ochridského.

Autorky dvojzväzkového slovníka doc. Mgr. Elena Krejčová, PhD., z Masarykovej univerzity v Brne a doc. Nadežda Mihajlova-Staljanova, PhD., zo Sofijskej univerzity sv. Klimenta Ochridského sú absolventkami odboru slovenskej filológie na Sofijskej univerzite. Ide o slavistiky s bohatými vedeckými skúsenosťami aj v oblasti dvojazyčnej lexikografie. Stručný pohľad do ich lexikografickej činnosti ukáže nielen ich lexikografické skúsenosti, ale aj dlhoročné pedagogické zázemie, pre ktoré aj toto dielo vzniklo.

K trojjazyčnému úvodu v prvom zväzku recenzovaného slovníka (bulharčina, čeština a poľština) v druhej časti pribudol aj predhovor v angličtine. Autorky uvádzajú, že Slovník lingvistických termínov je určený pre študentov a pedagógov so zameraním na štúdium slovenskej a bulharskej filológie. Zdôrazňuje sa, že slovník je vôbec „prvým vydaním svojho druhu vo vedeckej slavistickej literatúre a lexikografickej praxi v slovanských krajinách“.

Slovník je vhodnou a užitočnou pomôckou pre študentov, doktorandov i vedeckých pracovníkov v oblasti slovanskej jazykovednej komparatistiky. Slovník je možné využiť ako praktickú príručku v rámci slavistickej orientovanej jazykovednej disciplíny (napr. gramatika, všeobecná jazykoveda, porovnávacia historická i synchrónna slovanská jazykoveda). Dobré poslúži ako pomôcka pri systematizácii filologického vzdelávania v slavistických a bulharistických zameraných odboroch.

Východiskovým jazykom slovníka je preto bulharčina a slovníkové heslá sú usporiadané v abecednom poradí vzhľadom na bulharskú ababetu. Napriek tomu, že je slovník trojjazyčný, nejde o slovník s paralelnými prekladmi jednotlivých výkladov k lingvistickým termínom. Výklady lingvistických termínov však prezentujú jazykovedné názory a výsledky vedeckého bádania príslušnej národnej lingvistickej vedeckej tradície (príklady pozri v tabuľke č. 1.).

Takto nemusia užívatelia vyhľadávať dodatočné zdroje.

Pokiaľ ide o štruktúru, terminologické jednotky zahrnuté do slovníka sú jednoslovné termíny alebo termíny utvorené zo slovných spojení.

Pri vyhľadávaní konkrétneho heslového slova (termínu) sa nájdu aj varianty v závislosti od frekvencie odbornej praxe v jednotlivých použitých jazykoch. Možno uviesť príklad: a) v dvoch jazykoch sa medzinárodný termín používa ako základný pojem bez synonym, kým v treťom jazyku sa uvádza domáci termín; b) v dvoch jazykoch sa používa konkrétny termín ako kalk či polokalk, ale v treťom jazyku sa vyskytuje medzinárodný termín; c) v jednom alebo vo viacerých jazykoch sa ako východiskový termín uvádza domáci označenie a medzinárodný termín sa používa ako synonymum (pozri v tabuľke č. 2). d) v niektorých alebo vo všetkých jazykoch sa domáci termín uvádza synonymom (pozri v tabuľke č. 3). e) v jednotlivých jazykoch sa používa iný počet synonym heslového slova (pozri v tabuľke č. 4).

Z pohľadu používateľa môže byť prínosné, že jednotlivé termíny utvárajú priestor pre vnímanie vzťahu všeobecného a konkrétneho práve pri výklade pojmu z konkrétnej jazykovednej oblasti či úrovne (pozri v tabuľke č. 5).

V niektorých prípadoch sa synonymné termíny v bulharskej zložke slovníka uvádzajú v samostatných heslových staciach, pričom frekventovanejší termín (bez ohľadu na to, či je viazaný na národnú jazykovedu a je zaradený v slovníku podľa bulharskej ababetu, alebo ide o medzinárodný termín), vždy obsahuje výklad pojmu a synonymný termín sa uvádza s odkazom na frekventovanejší termín bez výkladu pojmu (pozri v tabuľke č. 6).

V bulharskej časti slovníka sa vyskytujú aj prípady terminologických homoným, ktoré nie sú určujúce pre českú či poľskú časť, lebo príslušné pojmy nepomenúvajú daný jav (pozri v tabuľke č. 7).

Slovník lingvistických termínov ako lexikografická pomôcka pomôže nielen študentom slavistiky, ale súčasne poslúži ako užitočná metodologicko-didaktická lexikografická príručka pre učiteľov. Treba však poukázať na zámer rozšírenia tejto pomôcky o ďalšie lingvistické terminologické okruhy a ďalšie slovanské jazyky (slovenčina, ukrajinčina, srbcina a chorvátčina). Takéto viacjazykové rozšírenie slovníka zaiste prehľbí štúdium slavistiky a umožní aj komparáciu lingvistickej terminológie v jednotlivých slovanských jazykoch (niekedy aj v neočakávaných aspektoch).

Diana K. Ivanova

Табулка ч. 1

<i>Български</i>	<i>Чешки</i>	<i>Полски</i>
АРГО (гаен говор) Езикът на отделна социална група, който е създаден изкуствено, за да се постигне езиково обособяване и тайност на езиковото общуване.	ARGOT Typ sociolektu, (někdy záměrně polosrozumitelné) výrazivo, popř. i způsob jeho užívání, typické pro sociálně okrajovou skupinu, hantýrka.	ARGOT (wym. argo) Odmiana języka używana przez jakąś grupę zawodową lub środowiskową.
ВЪЗВРАТЕН ГЛАГОЛ Глагол, който съдържа във формата си възвратно местоимение <i>се</i> или <i>си</i> .	ZVRATNÉ SLOVESO (reflexivum) V češtině a některých jiných jazycích je typem slovesa, jehož tvar je tvořen plnovýznamovým slovesem doplněným o volný morfém se nebo si, kterým se děj slovesa obrací zpět na původce děje.	CZASOWNIK ZWROTNY Czasownik mający w połączeniu z zaimkiem <i>się</i> charakter formy strony zwrotnej.
КОМПОЗИЦИЯ Начин на образуване на нови думи чрез свързване на две или повече словообразователни основни, напр. <i>водоснабдяване</i>	KOMPOZICE Způsob tvoření slov skládáním; výběr, řazení a uspořádání prvků v jazykovém projevu, např. kompozice uměleckého nebo rétorického textu.	KOMPOZYCJA Tworzenie nowych leksemów poprzez łączenie w jedną lekсыкаlną całość dwu (kilku) już w języku istniejących leksemów.

Табулка ч. 2

<i>Български</i>	<i>Чешки</i>	<i>Полски</i>
Аблаут	Ablaut	Apofonia
Вътрешна флексия	Vnitřní flexe (introflexe)	Introflexja
Лингвистична география (ареална лингвистика)	Jazykový zeměpis (areálová lingvistika)	Geografia językowa (geografia lingwistyczna, geolingwistyka)
Междуметие	Citoslovce (interjekce)	Wykrzykniki (interiekcje)
Местоимение	Zájmeno (pronomen)	Zaimek
Ойконим	Vlastní jméno místní (místní jméno, oikonymum)	Ojkonim (nazwa miejscowa)
Подлог (субект)	Podmět (subjekt)	Podmiot (subiekt)

Табулка ч. 3

<i>Български</i>	<i>Чешки</i>	<i>Полски</i>
Анимизация	Animizace	Animizacja (ożywienie)
Деклинация (склонение)	Deklinace (skloňování)	Deklinacja
Лексика	Lexikon (slovník; slovní zásoba, lexikum)	Leksyka
Метатеза (преместване на звуковете)	Metateze (přesmykování)	Metateza (przestawka)

Табулка ч. 4

<i>Български</i>	<i>Чешки</i>	<i>Полски</i>
Административен стил (административно-делови стил, официално-делови стил)	Administrativní styl (administrativně-právní styl, úřední styl, byrokratický styl, jednací styl, hospodářský styl, institucionální komunikace)	Styl urzędowy, kancelaryjny
Деминутив (умалително-гальовно съществително име)	Deminutivum	Zdrobnienia (deminutiva, rzeczowniki zdrobniałe)
Дериват	Derivát (odvozenina)	Derywat (także: formacja słowotwórcza, wyraz pochodny, motywowany lub fundowany)
Диалект (народен говор, местен говор, наречие)	Dialekt (nářečí)	Dialekt (narzecze)

Табулка ч. 5

<i>Български</i>	<i>Чешки</i>	<i>Полски</i>
Граматика	Gramatika (mluvnice)	Gramatyka
Граматичен строеж	Mluvnická (gramatická) stavba	System gramatyczny
Граматична категория	Gramatická kategorie	Kategoria gramatyczna
Граматична форма	Gramatický tvar	Forma językowa
Граматично значение на думата	Význam mluvnický	Gramatyczne (strukturalne) znaczenie

Табулка ч. 6

<i>Български</i>	<i>Чешки</i>	<i>Полски</i>
Култура на речта (езикова култура) виж Езикова култура		
Моносемантична дума (однозначна дума) виж еднозначна дума		
Обект виж допълнение		

Табулка ч. 7

<i>Български</i>	<i>Чешки</i>	<i>Полски</i>
Наречие ¹ Неизменяема част на речта, която пояснява глаголи, прилагателни имена и други наречия [...]	Adverbium (příslovce)	Przysłówek
Наречие ² Съвкупност от местни говори, които притежават общи характерни черти [...]	Dialekt (nářečí)	Narzecze

Výročná správa o činnosti Slovenského komitétu slavistov

Aj napriek pretrvávajúcej nepriaznivej pandemickej situácii so šírením COVID-19 sa uskutočnilo rokovanie Slovenského komitétu slavistov (SKS). Zasadnutie SKS sa pre túto nepriaznivú situáciu opäť zišlo dištančným spôsobom pomocou videohovoru. Videoprenos medzi členmi komitétu zabezpečila zakúpená aplikácia internetovej domény zoom. Témou rokovania SKS bola najmä sumarizácia činnosti SKS za rok 2020 spolu s revíznou správou o hospodárení komitétu v roku 2020. Na zasadnutí boli prítomní (uvádzame mená a priezviská bez titulov): Mojmir Benža, Erika Brtánová, Júlia Dudášová-Kriššáková, Martin Golema, Hana Hlôšková, Martin Homza, Ján Kačala, Marta Kerulová, Viera Kováčová, Ľubor Králik, Jaromír Krško, Róbert Letz, Anita Račáková, Peter Žeňuch; ostatní členovia sa zo zasadnutia komitétu ospravedlnili.

Pred začiatkom zasadnutia si prítomní členovia pripomenuli pamiatku profesorky PhDr. Tatiány Štefanovičovej, CSc., ktorá usnula 3. januára 2021 vo veku 86 rokov.

Predseda komitétu Peter Žeňuch v správe o činnosti uviedol, že rok 2020 sa aj napriek nepriaznivej situácii niesol v znamení 25. výročia vzniku Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV (SÚJS SAV). Práve tejto udalosti je venovaný celý 55. ročník časopisu *Slavica Slovaca*, ktorý je publikačným orgánom SKS v spoluvydavateľskej pôsobnosti SÚJS SAV. Ako publikačný orgán slovenskej slavistiky publikoval tento časopis vedecké štúdie v troch samostatných číslach s rozšíreným rozsahom a supplementum venované latinskému prameňu z prostredia cirkvi byzantského obradu na Slovensku. Hlavným redaktorom časopisu je Peter Žeňuch a výkonnou redaktorku sa od prvého čísla 55. ročníka stala Svetlana Šašerina. Predseda SKS zároveň pripomenul, že v druhom čísle časopisu sa nachádza výzva na prihlasovanie referátov na 17. medzinárodný zjazd slavistov do Paríža (2023) a na Tretí kongres slovenských slavistov (október 2021).

V súvislosti s činnosťou SKS sa pripomenulo vydávanie edície *Monumenta byzantino-slavica et latina Slovaciae*, ktorej siedmy zväzok zahŕňa diplomatickú edíciu a komentáre k tlačenej pamiatke z polovice 18. storočia. Písomná pamiatka je známa ako slovenský Kalvínsky žaltár. Osobitná pozornosť sa venuje najmä jazykovo-kultúrnym reáliám, ktoré ovplyvnili jeho vznik a vydanie v polovici 18. storočia. Doteraz tento písomný prameň skôr pozná vedecká obec. Širšia verejnosť sa s textom prameňa môže zoznámiť práve vďaka edícii *Monumenta byzantino-slavica et latina Slovaciae*, pri ktorej založení bol práve Slovenský komitét slavistov (J. Doruľa, P. Žeňuch, Mons. C. Vasil' a Mons. J. Babjak).

V diskusii k prednesenej správe predseda SKS a hlavný redaktor časopisu *Slavica Slovaca* požiadal prítomných o vyjadrenie k doplneniu redakčnej rady o novú členku Mgr. Anitu Račákovú, PhD., vedúcu Katedry slovenských jazykov na Filozofickej fakulte UMB v Banskej Bystrici. K predloženému návrhu sa pozitívne pripojila aj prof. J. Dudášová a navrhla, aby sa redakčná rada rozšírila aj o docentku PhDr. Vieru Kováčovú, PhD., z Katolíckej univerzity v Ružomberku. V. Kováčová i A. Račáková sú členkami Slovenského komitétu slavistov. Prítomní členovia komitétu obidva tieto návrhy jednomyseľne prijali.

V nadväznosti na pripravované rokovanie Tretieho kongresu slovenských slavistov odzneli diskusné príspevky J. Dudášovej, J. Kačalu, L. Králika, J. Krška, H. Hlôškovej a i., ktorí poukázali na potrebnosť obsadiť tematiku v okruhoch, ktoré sú vyhlásené ako rokovacie témy Tretieho kongresu slovenských slavistov. Nevyhnutnosť prediskutovať tieto témy najmä vzhľadom na plánovanú prítomnosť predsedov komisií zriadených pri Medzinárodnom komitáte slavistov je osobitne dôležitá najmä vzhľadom na aktuálne trendy vo vývine spisovných slovenských jazykov, karpatského jazykového výskumu v nadväznosti na práce pri vydávaní Karpatského jazykového atlasu, vo výskume onomastiky a etnológie.

Správu z revízie hospodárenia SKS za rok 2020, ktorú vypracovala externá spolupracovníčka SKS Helena Rummelová, predniesla na online rokovaní pléna SKS prof. PhDr. Júlia Dudášová-Kriššáková, DrSc.

Prítomní členovia komitétu obidve správy formou online hlasovania jednomyseľne schválili.

Nasledovala voľba nového predsedníctva Slovenského komitétu slavistov a revíznej komisie na ďalšie päťročné funkčné obdobie.

Nové predsedníctvo Slovenského komitétu slavistov v zložení, ktoré je uvedené nižšie, bolo zvolené jednomyseľne prítomnými členmi SKS:

Prof. PhDr. Peter Žeňuch, DrSc., predseda (jazykoveda)
Doc. PhDr. Erika Brtánová, CSc., podpredsedníčka (literárna veda)
Doc. PhDr. Hana Hlôšková, CSc., podpredsedníčka (etnológia s folkloristikou)
Prof. PaedDr. Róbert Letz, PhD. podpredseda (história s archeológiou)
Doc. Mgr. Jaromír Krško, PhD., tajomník (jazykoveda)
Prof. PhDr. Júlia Dudášová, DrSc., revízna komisia
Mgr. Anita Račáková, PhD., revízna komisia

Novozvolený predseda SKS sa v mene celého predsedníctva poďakoval za prejavenu dôveru a pripomenul dôležité udalosti, ktoré Slovenský komitét slavistov plánuje a pripravuje zorganizovať aj v spolupráci so Slavistickým ústavom Jána Stanislava SAV, s ktorým má podpísanú dohodu o spolupráci pri naplnení slavistického programu zameraného na výskum slovensko-slovenských

i slovensko-neslovanských jazykových a kultúrnych vzťahov a pri vydávaní slavistického publikačného orgánu, ktorým je časopis *Slavica Slovaca* (indexovaný v databáze Scopus). Uzávierka jednotlivých čísel časopisu je nasledovná: prvé číslo: 30. apríla; druhé číslo 15. októbra. Roku 2021 sa do tretieho čísla pripravuje diplomatické vydanie cyrilského lucidária zo 17. storočia z prostredia bývalej Mukačevskej eparchie. V súvislosti s prípravou Tretieho kongresu slavistov (október 2021) predseda SKS pripomenul, že kongres sa v prípade nepriaznivej pandemickej situácie uskutoční dištančne (formou online prístupu, resp. pri čiastočnom uvoľňovaní pandemických opatrení aj zmiešanou dištančno-prezenčnou formou). Prihlášky podľa publikovanej tematiky Tretieho kongresu slovenských slavistov (pozri *Slavica Slovaca*, roč. 55., č. 2, s. 325-326) treba poslať do 20. apríla 2021 na emailovú adresu slavpeze@gmail.com. V súvislosti s prípravou delegácie slovenských slavistov na 17. medzinárodný zjazd slavistov (MZS) v Paríži (2023) predseda pripomenul skutočnosti podľa publikovanej výzvy s tematikou (pozri *Slavica Slovaca*, roč. 55., č. 2, s. 326-330). Organizátori 17. MZS prijímajú prihlášky na organizovanie tematických blokov do 1. mája 2021. Predsedovia komisií zriadených pri MKS môžu do 1. mája 2022 poslať prihlášky s návrhom na organizovanie okrúhleho stola. Do 31. decembra 2021 je potrebné na e-mailovú adresu predsedu SKS (slavpeze@gmail.com) poslať prihlášky na referáty na 17. MZS a následne sa uskutoční výber referátov podľa tematiky v rozsahu pridelenej kvóty.

Na základe online hlasovania, ktoré sa uskutočnilo prostredníctvom emailovej komunikácie v dňoch 5. – 8. februára 2021 (z dôvodu pandémie Covid-19), bol v súlade so Stanovami SKS prevažnou väčšinou hlasov za nového člena Slovenského komitétu slavistov zvolený profesor PhDr. Ladislav Lenovský, PhD., ktorý sa venuje výskumom v oblasti etnológie a dejín kultúry, najmä vzhľadom na formovanie identít, kultúrnych a etnických procesov, multikulturalizmu, kultúrneho dedičstva, kultúrneho potenciálu, venuje sa výskumu života, kultúry a dejín Slovákov v zahraničí, minoritnej a kultúrnej politike.

Peter Ženuch